

Azərbaycan ədəbiyyatında öz səsi, sözü olan şairlərdən biri, Azərbaycan milli ədəbiyyatını zərif lirikanın dəyərli nümunələri ilə zənginləşdirən Nigar Rəfibəylinin yaradıcılıq qayəsinin əsasını vətəna bağlılıq, insanın mənəvi uralığı təşkil edir. Onun özünəməxsus deyim, ifadə tərzini vardır. Onun poeziyası insanların qəlbinə yol tapan kövrək, lakin davamlı, oxucusunu uzun müddət təsir altında saxlamağı bacaran bir poeziyadır.

Nigar xanımın həyatının yarım əsrini həsr etdiyi, sevə-sevə yazıb yaratdığı və sevile-sevile oxunan şeirlərinin külliyyatı vətən torpağının gözəlliyinə - gülü, çiçəyi, dənizi, bağı, meşəsi, fəsilələrin özünəməxsus çalarları, dünyamızda baş verən fərhli və nisgilli hadisələr, ən başlıcası, insanlar, onların taleyi, mənəvi aləminə həsr olunub. Bütün bunlar kövrək qəlbi

niyyət xəzinəmizi zənginləşdirmişdir. Yaradıcılıq dövründə Nigar Rəfibəyli xidmətlərinə görə "Şərəf" nişanı ordeni və medallarla təltif olunmuşdur.

Nigar Rəfibəylinin həyat və yaradıcılığı, onun həzin hislər və incə duyğular tərənnüm edən poeziyası nəinki milli ədəbiyyat tariximizdə özünəməxsus yer tutmuş, eyni zamanda böyük şair, ictimai

lektual səviyyəsi ilə seçilir. Onun şeirlərində Azərbaycan qadınlarının sevgi və zəhmət dünyası, ağır və acıları bütün əlvanlığı ilə qələmə alınmışdır. Şairin bən-zərsiz, yüksək metodik ahəngə və dəyərli sözə malik olan nəğmələri çoxdur. Nədən yazmağından asılı olmayaraq, Nigar Rəfibəylinin poeziyasında daim müraciət olunan bir mövzu həmişə diqqət çəkib. Bu ana məhəbbəti, qadın səadəti, övlad sevgisidir. Nigar Rəfibəyli yaradıcılığında ana mövzusunun xüsusi yeri var. Övlad, ana məhəbbəti, onun şeirində Tanrı zirvəsinə qalxa biləcək bir dünyadır:

Döyür pəncərəmi bir acı ruzigar,

Bayırda bu axşam yenə boran var.

Bürüyüb qəlbimi coşqun arzular,
Çəkilib gözümün yuxusu, ana.

Nigar Rəfibəylinin yaradıcılığı incə saf duyğulardan ibarətdir. Bəzən şeirlərdə həyatın və ovqatın poetik mənərəsi adamı heyrətə gətirir. Nigar xanımın şeirləri sadəliyi, səmimiyyəti, təbiiyyəti ilə diqqəti cəlb edir. Bunlar asanlıqla oxucuların qəlbine yol tapır, onları düşündürmək, həyəcanlandırmaq iqtidarındadır.

Zərif duyğuların poetik şəkildə təsirli ifadəsinə, həyatın adillikləri içərisində heyrətə gətirici məqamları görə bilməsinə və bunun da nəticəsində qələmə aldığı şeirlərində insanın ruhunu dilə gətirən, ona romantik duyğular aşılardan, düşündürən Nigar Rəfibəyli Azərbaycan poeziyasında öz dəst-xəttinə malik unudulmaz söz sahiblərindən biridir.

Nigar Rəfibəylinin təbiət mənərələri, mənəvi zənginlik, vətənpərvərlik, sülh, demokratiya, azadlıq ideyaları tərənnüm olunan "Dənizin səsi gəlir", "İşıqlı dünyam", "Günəşdən gənclik istədim", "Həzin bir axşamda düşsən yadıma", "Şanlı nəsilərin yadigarısan" müharibə mövzusunda və müharibə əleyhinə həsr olunan "Zəfər nəğməsi", "Anaların səsi", uşaqlar üçün yazdığı "Balaca qəhrəman", "Günəşin cavabı", "Məstanın balaları", "Bizə bahar yaşayır" kitabları da ədəbiyyatımızı zənginləşdirmişdir.

Nigar Rəfibəyli Məhsəti Gəncəvinin rübailərini, Evripidin "İfigeniya", F.Şillerin "Məkr və məhəbbət", A.P.Çexovun "Vanya dayı", "Albalı bağı" dramalarını, E.L.Voyniçin "Ovod", O.Qonçarın "Bayraqdarlar" romanlarını, Ə.Nəvai, A.S.Puşkin, M.Y.Lermontov, T.Q.Şevçenko, Ş.Petöfi, A.Mitskeviç, A.Sereteli və başqalarının əsərlərini tərcümə etmişdir. Eyni zamanda əsərləri xarici dillərə tərcümə olunub.

Nigar Rəfibəyli Azərbaycan ədəbiyyatına şairə, tərcüməçi, Azərbaycanın eməkdar mədəniyyət işçisi, Azərbaycanın xalq şairi kimi iz salıb.

Gözəl insan, unudulmaz şairəmiz Nigar xanım Rəfibəyli 1981-ci il iyulun 10-da Bakıda vəfat edib və Fəxri Xiyabanda dəfn olunub. Hazırda Bakı küçələrindən biri onun adını daşıyır. Qeyd edək ki, Nigar xanım 1967-ci ildə "Əməkdar mədəniyyət işçisi", 1981-ci ildə "Xalq şairi" fəxri adlarına layiq görülmüş, "Şərəf" nişanı və digər orden və medallarla təltif olunmuşdur.

ZÜMRÜD BAYRAMOVA

Sevgidən yoğrulmuş poeziya

Nigar Rəfibəyli - 110

şairənin hissini, şüurunu ehtizaza gətirib, gördükləri şeirə çevrilib. Daim nikbin olan Nigar Rəfibəylinin ən kəderli şeirində belə ümidli günəşin şəfəqləri duyulur. Misraların ahəngində dan yerinin ağardığını görürsən. Çünki, onun şeirləri saf bir nəfəsdən, könlüdən doğan və ürəyə ünvanlanan bahar nəğmələri kimi yaşılıdır. Bu şeirlərin ahəngində qəribə bir zəriflik duyulur. Nigar xanımın lirikası geniş, vüsətli bir lirikadır. Onun palitrasında rənglər yalnız məhəbbətin tərənnümü, hicran yanğısının təsviri üçün deyil. Bu rənglər həyatın daha əlvən hadisələrinin inikası üçün, ictimai həyatda, insanlar arasındakı münasibətlərdə yol verilən haqsızlıqların ifadəsi, köməksizlərin müdafiəsi, ahəngdarlığın qorunması üçündür.

Nigar Rəfibəyli milli ədəbiyyatı, zərif lirikanın dəyərli nümunələri ilə zənginləşdirən sənətkardır. Ana vətəna bağlılıq, insanın mənəvi uralığı və yurdun əsrarəngiz təbiət gözəlliklərinin özünəməxsus tərzdə tərənnümü onun yaradıcılığının ideya-bədii leytmotivini təşkil edib. Belə yaradıcılıq yoluna, sənət uralığına sahib olan, Azərbaycan ədəbiyyatının inkişafında mühüm xidmətləri olan xalq şairi Nigar Rəfibəylinin sənət yolu daim diqqətdədir. Azərbaycanın xalq şairi Nigar Rəfibəyli 1913-cü ildə 110 il bundan əvvəl Gəncə şəhərində anadan olub. 1930-cu ildə Bakı Pedaqoji Texnikumunda təhsil alan Nigar xanım 1931-ci ildən emək fəaliyyətinə başlayıb və "Azər-nəşr"də bədii ədəbiyyat şöbəsində tərcüməçi və redaktor kimi çalışıb. Nigar Rəfibəyli sonradan Moskva Pedaqoji İnstitutunda təhsilini davam etdirib. Yaradıcılıq uğurlarına tələbək illərində nail olub. Hələ Moskvada təhsil alarkən 1934-cü ildə Bakıda ilk şeirlər məcmuəsi çapdan çıxıb. "Çadra" adlı ilk şeiri isə 1928-ci ildə "Dan ulduzu" jurnalında dərc edilib. 1934-cü ildə nəşr olunan ilk "Şeirlər" kitabı Azərbaycan qadınlarının yeni həyat quruculuğunda iştirakından bəhs edir.

Azərbaycanla bağlı müxtəlif mövzular əsasında yazıb-yaradan Nigar xanım dünya xalqlarının da həyatından, fəaliyyətlərindən bəhs edən şeirləri ilə çıxış edib. Belə ki, onun "Dolores İbarruri" şeiri İspan xalqının faşizmə qarşı qəhrəmanlıq mübarizəsinə həsr olunmuşdur. "Cəmilə" şeri isə Əlcəzair xalqının milli azadlıq mübarizəsindən bəhs edən qüvvətli lirik əsərlərindəndir.

Yaradıcılıqla məşğul olan Nigar Rəfibəyli 1937-1939-cu illərdə "Uşaqgənc-nəşr"də bədii ədəbiyyat şöbəsində redaktor vəzifəsində çalışıb. 1940-cı ildən ömrünün sonunadək bütün qüvvəsini yaradıcılıq işinə həsr edərək, qardaş xalqlar ədəbiyyatından (Nəvai, Şiller, Puşkin, Lermantov, Çexov, Şevçenko və başqaları) bədii tərcümələr etməklə milli mədə-

xadim Rəsul Rzanın həyat və yaradıcılığına belə əsaslı təsir etmişdir. Azərbaycanın xalq şairi Rəsul Rza ilə birlikdə Azərbaycan ədəbiyyatının yüksəlməsində xüsusi rol oynamışdır. Bu ailənin övladı Azərbaycan xalq yazıçısı, Yazıçılar Birliyinin sədri Anar da öz əcdadlarının, anasının, atasının sənət yolunu davam etdirir və Azərbaycan ədəbiyyatının, mədəniyyətinin inkişafına öz xidmətlərini göstərir. Bir ailənin üç üzvü Azərbaycanın sevilən- seçilən nümayəndəsinə çevrilib. Bir ailədə üç xalq yazıçısı - Rəsul Rza, Nigar xanım Rəfibəyli, Anar. Bu əlbəttə ki, bir şəcərənin tarixi üçün böyük bir səltəndir.

Qeyd edim ki, Nigar xanım tanınmış, Azərbaycan həyatında rol oynamış bir ailənin yetirməsi idi. Gəncənin böyük Rəfibəyililər ailəsinin, sülaləsinin çox parlaq nümayəndəsi idi Nigar Rəfibəyli. Ulu Öndər Heydər Əliyev Gəncə səfəri zamanı Sərdar bağında Nigar xanım Rəfibəylinin abidəsinin açılış mərasimində iştirak edərkən çıxışında Gəncənin tarixi haqqında danışaraq Rəfibəyililərin xüsusi yerini qeyd edir. Nigar xanımın da bu şəcərənin davamçısı olaraq Azərbaycan xalqına sədaqətlə xidmət etdiyini və Azərbaycan ədəbiyyatının inkişafında böyük xidmətlər göstərdiyini bildirir: "Ancaq onun ailəsinin həyatı da faciəli olmuşdur. Gəncəyə həm qəhrəmanlıq qismət olmuşdur, həm də təəssüflər olsun ki, faciələr, repressiyalar da qismət olmuşdur. İyirminci illərin repressiyalarında, otuzuncu illərin repressiyalarında çox dəyərli gəncəlilər - ziyalılar məhv edilmişdilər. Onlardan biri də Nigar xanımın atası Xudat bəy Rəfibəyli Azərbaycanın ilk müstəqil hökumətində, Xalq Cümhuriyyətində nazir vəzifəsini tutmuş bir insan, sonra repressiya qurbanı olmuşdur. Ancaq tarix hər şeyi öz yerinə qoyur. Repressiya qurbanı olmuş Xudat bəy Rəfibəylinin qızı Nigar xanım Rəfibəyli böyük yol keçmiş, Azərbaycan mədəniyyətinin inkişaf etməsi uğrunda çalışmışdır".

Həqiqətən də orijinal yaradıcılıq imkanlarına malik olan Nigar Rəfibəylinin şeirləri Azərbaycan ədəbiyyatında özünəməxsusluğu ilə seçilir. Onun poeziyasında insana məhəbbət anlayışı genişdir. Əsl humanist şairlər kimi, Nigar xanım da bütün əməksevər, sülhsevər insanları sevir, onları xoşbəxt görmək istəyirdi. Nigar Rəfibəyli son dərəcə həssas, qayğıkeş, mülayim, kövrək qəlbi bir insan idi. Həyatı, insanları bu qəder dərinədən sevmə, onları ilhamla tərənnüm etmə, səmaları aydın, günəşi parlaq, gülləri ətirli, insanları kamil görmək istəyən şairənin bu gün də qulaqlarımızda əks edən səsi həqiqi sənətkarın, kamil insanın könül arzularıdır.

Nigar Rəfibəyli Azərbaycanın şair qadınları arasında öz zərif duyğusu və intel-